

Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w archidiecezji częstochowskiej

1. Dzieci przystępują do pierwszej spowiedzi i Komunii św. na ogół w trzeciej klasie szkoły podstawowej.
2. Przygotowanie do tych sakramentów trwa trzy lata i przebiega w dwóch etapach: przygotowanie dalsze (klasa I i II) i przygotowanie bliższe (klasa III).
3. Na przygotowanie dalsze do życia sakramentalnego składa się systematyczna nauka religii w szkole oraz udział w niedzielnej i świątecznej Eucharystii, która powinna być sprawowana zgodnie z *Dyrektorium o Mszach św. z udziałem dzieci*, a także uczestnictwo w innych nabożeństwach parafialnych i rekolekcjach szkolnych.
4. Na przygotowanie bliższe, poza wyżej wymienionymi praktykami religijnymi, składa się ponadto obowiązkowy udział w rocznym cyklu celebracji liturgicznych dla dzieci i ich rodziców.
5. Celebracje te, związane z poświęceniem i wręczeniem znaków religijnych, należy zorganizować według przedstawionego porządku:
 - wrzesień - Triduum kucziśw. Stanisława Kostki – przekazanie książeczek;
 - październik - nabożeństwo październikowe – przekazanie różańców;
 - grudzień - Uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP – przekazanie medalików;
 - luty - Święto Ofiarowania Pańskiego – przekazanie świec;
 - marzec/kwiecień – nabożeństwo drogi krzyżowej (przekazanie krzyży) i rekolekcje szkolne;
 - maj/czerwiec - nabożeństwo pokutne (pierwsza spowiedź) i uroczystość pierwszej Komunii św.
6. Uzupełnieniem powyższych celebracji powinny być katechezy parafialne, które należy organizować zgodnie z programem zatwierdzonym przez biskupa diecezjalnego. Program ten nie dubluje katechezy szkolnej, lecz ją uzupełnia. Te dwie formy katechezy, stawiające sobie za cel inicjację sakramentalną dzieci, nie są tożsame, lecz dopełniają się. W diecezji tematyka spotkań katechetycznych została ustalona zgodnie z *Programem nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski.
7. W ramach działań duszpasterskich winno się wprowadzić specjalne konferencje dla rodziców, w celu pogłębienia ich wiary i przekazania im wskazówek niezbędnych do właściwego przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w rodzinie.
8. Przed samą uroczystością pierwszej Komunii św. (2-3 tygodnie) należy zorganizować w kościele spotkania dla dzieci i rodziców. Bezpośrednie przygotowanie powinno być poświęcone sprawom organizacyjnym związanym z przebiegiem uroczystości (ćwiczenie postaw liturgicznych, nauka śpiewu kościelnego, porządek uroczystości itp.).
9. Samą uroczystość należy poprzedzić nabożeństwem pokutnym zakończonym spowiedzią dzieci, rodziców i krewnych.

10. Pierwszą spowiedź dziecka należy przeprowadzić z wielką cierpliwością i delikatnością, tak aby nie czuło lęku, ale było zachęcone do poprawy swego postępowania i do częstego korzystania z sakramentu pokuty i pojednania.

11. Odpowiedzialnym za właściwe przygotowanie do sakramentów pokuty i Eucharystii jest proboszcz parafii, na terenie której mieszka dziecko pragnące przystąpić do pierwszej Komunii św. Proboszcz parafii powinien uzmysłwić rodzicom znaczenie teologiczne wspólnoty parafialnej i zachęcić ich do głębszych z nią związków. Współodpowiedzialnymi za ich przygotowanie są pozostali duszpasterze oraz katecheci. Ci ostatni, jeśli podjęli dopiero co pracę katechetyczną nie powinni samodzielnie przygotowywać dzieci do tej uroczystości.

12. Jeśli rodzice kierując się dobrem dziecka prosiliby jednak o zgodę na przygotowanie dziecka w innej parafii lub w szkole katolickiej, należy im to umożliwić. Zgodnie z dotychczasowymi zaleceniami Kurii Metropolitalnej duszpasterz powinien wydać odpowiednie zaświadczenie, zezwalając na tego typu praktykę.

13. Określenie parafii lub szkoły katolickiej, w której nastąpi przygotowanie bliższe do sakramentu pokuty i Eucharystii należy rozstrzygnąć już na początku roku szkolnego, tak aby od września dziecko i rodzice mogli włączyć się we właściwej parafii lub szkole katolickiej w roczny cykl spotkań katechetycznych przed pierwszą Komunią św.

14. Na pierwszym zebraniu osoba odpowiedzialna za to przygotowanie powinna zapoznać rodziców z przebiegiem rocznej formacji, z harmonogramem spotkań oraz z warunkami, jakie powinno spełniać dziecko przygotowujące się do pierwszej spowiedzi i Komunii św.

15. Do najistotniejszych warunków będących podstawą do dopuszczenia dziecka do pierwszej Komunii św. należy systematyczne uczestnictwo w:

- niedzielnej i świątecznej Mszy św. oraz w rekolekcjach szkolnych czy parafialnych;
- celebracjach liturgicznych w rocznym cyklu przygotowania;
- lekcjach religii w szkole.

16. Warto zwrócić także uwagę na odpowiedni poziom wiedzy religijnej. Nie powinien być on jednak czynnikiem decydującym o dopuszczeniu dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii św., bowiem dziecko będzie tę wiedzę poszerzać przez kolejne lata katechizacji. Ocena wiedzy religijnej dziecka oraz umiejętności, a także jego aktywność, pilność i sumiennosc powinna dokonać się systematycznie w ciągu roku szkolnego w ramach lekcji religii. Proboszcz powinien zasięgnąć w tej sprawie opinii katechetów nauczających dzieci. Tylko w wyjątkowych wypadkach, z uzasadnionych przyczyn, należy przeprowadzić egzamin.

17. Rozpoczynając przygotowanie do pierwszej spowiedzi i Komunii św. proboszcz (a w przypadku szkoły katolickiej dyrektor) powinien zażądać od rodziców metryki chrztu dziecka. Jeśli okaże się, że dziecko przygotowujące się do pełnego pierwszego uczestnictwa we Mszy św. nie zostało ochrzczone, to należy zorganizować dla niego dodatkowe przygotowanie do przyjęcia sakramentu chrztu.

18. W ramach działań katechetycznych należy złożyć dziecku i rodzicom wizytę

duszpasterską, w celu lepszego poznania środowiska rodzinnego dziecka oraz omówienia niektórych kwestii związanych z przygotowaniem do pierwszej Komunii św. Takie spotkania mogą nabrać szczególnego znaczenia w sytuacjach rodzin niepełnych czy związków niesakramentalnych. Stwarzają one okazję do ukazania możliwości rozwijania życia religijnego i pomagają w zachęceniu rodziców do zawarcia sakramentu małżeństwa. Zawsze powinny się odbywać w klimacie wielkiej życzliwości i taktu duszpasterskiego.

19. Należy prowadzić katechezę sakramentalną dla dzieci specjalnej troski czy to w specjalnych zakładach szkolno-wychowawczych czy też indywidualnie w domach. Wobec takich dzieci trzeba zastosować minimalne kryteria dopuszczania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. oraz dołożyć wszelkich starań, by pomóc rodzicom w przygotowaniu dziecka i zorganizowaniu uroczystości.

20. Biorąc pod uwagę zalecenia papieża Piusa X oraz diecezjalną tradycję duszpasterską dopuszcza się możliwość przystąpienia do wczesnej Komunii św. Warunkiem udzielenia zgody jest:

- prośba rodziców o dopuszczenie dziecka do wczesnej Komunii św.;
- zapewnienie rodziców o dalszym pogłębianiu życia religijnego i eucharystycznego dziecka;
- odpowiednia znajomość prawd wiary, potrzebna dziecku do należytego przygotowania się do pierwszej Komunii św., a więc stosownie do swego rozwoju umysłowego poznanie tajemnic wiary koniecznych do zbawienia i umiejętność odróżniania Chleba Eucharystycznego od zwykłego chleba, tak aby z odpowiednią swemu wiekowi pobożnością, mogło przyjąć Najświętszy Sakrament.

21. Zaleca się, by udział we Mszy św. w dniu pierwszej Komunii św. był poprzedzony liturgią domową: wspólną modlitwą, pokropieniem wodą święconą i błogosławieństwem rodziców.

22. Sam przebieg liturgii w kościele w tym dniu powinien być uroczysty, ale bez przedłużania nabożeństwa, dotyczy to zwłaszcza kazania, które powinno być zwarte i adresowane nade wszystko do dzieci.

23. Uroczystość pierwszej Komunii św. powinna się odbyć w niedzielę, w godzinach dopołudniowych, w niezbyt licznych grupach, a tam gdzie praktykuje się zwyczaj udziału dzieci i rodziców w dodatkowym nabożeństwie popołudniowym należy go nadal podtrzymać.

24. Przebieg liturgii w dniu pierwszej Komunii św. winien być następujący:

- powitanie dzieci i ich rodziców zgromadzonych przed kościołem;
- pokropienie wodą święconą;
- błogosławieństwo rodziców;
- procesyjne przejście do kościoła;
- liturgia Słowa;
- odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych (jeśli wcześniej nie miało miejsca w trakcie rocznych celebracji liturgicznych);
- liturgia Eucharystyczna;
- dziękczynienie po Komunii św.;
- podziękowania dla duszpasterzy, katechetów i rodziców;
- krótkie ogłoszenia duszpasterskie;
- błogosławieństwo.

25. Duszpasterze i katecheci powinni starannie przygotować całość liturgii i zatroszczyć się o aktywny w niej udział dzieci i rodziców.

26. Duszpasterze, jak i rodzice, powinni dążyć do tego, by dzieci uczestniczyły w niej w strojach liturgicznych. Warto podejmować w parafii próby odejścia od tradycyjnych ubrań komunijnych na rzecz jednolitych strojów.

27. Przebieg uroczystości może być utrwalony w postaci zdjęć i filmów, jednakże fotografować i filmować mogą wyłącznie osoby, które posiadają stosowne zaświadczenia o ukończeniu kursu organizowanego przez instytucje kościelne i zostały zaakceptowane przez proboszcza. Samo fotografowanie i filmowanie powinno odbywać się w sposób niepowodujący jakichkolwiek zakłóceń liturgii ani zbędnych rozproszeń jej uczestników. Fotografowie i operatorzy są zobowiązani do godnego stroju odpowiadającego charakterowi miejsca i okolicznościom oraz do właściwego zachowania. Winni oni respektować zasady dotyczące ochrony wizerunku osób uczestniczących w uroczystości. Należy przyjąć, że fotografować i filmować powinna wyłącznie jedna osoba.

28. Przyjęcie pierwszej Komunii św. należy odnotować w przeznaczony do tego celu księdze w parafii, na której terenie miało ono miejsce (także wówczas, gdy uroczystość była celebrowana w kościele nieparafialnym, kaplicy albo instytucji szkolno-wychowawczej lub opiekuńczej), zgodnie z zasadami określonymi w *Instrukcji dotyczącej prowadzenia parafialnych ksiąg*.

29. Należy apelować do rodziców, aby spotkanie rodziny w domu z racji przystąpienia dziecka do pierwszego i pełnego uczestnictwa we Mszy św., nie zatraciło swego sensu religijnego i miało charakter rodzinny bez podawania napojów alkoholowych.

30. Przedłużeniem dnia pierwszej Komunii św. powinien być biały tydzień, który staje się okazją do wyrażenia wdzięczności za dar Eucharystii. W tym czasie dzieci powinny bardzo aktywnie włączyć się w liturgię (czytania, psalm, modlitwa wiernych, procesja z darami, modlitwy w intencjach wyznaczonych na dany dzień itp.), a kapłani winni głosić im okolicznościowe kazania.

31. Zgodnie z długoletnią praktyką w diecezji, w białym tygodniu dzieci modlą się także za misje chrześcijańskie na świecie i składają ofiary na Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci.

32. Należy nadal pielęgnować praktykę organizowania dla dzieci komunijnych pielgrzymek do różnych sanktuariów czy to rozsianych na terenie diecezji, czy też poza nią. W pielgrzymce, oprócz dzieci, powinni wziąć udział katecheci i duszpasterze, a także rodzice.

33. Dobrą praktyką duszpasterską jest zachęcanie dzieci, by po pierwszej Komunii św. rozpoczęły nabożeństwo dziewięciu pierwszych piątków miesiąca. Wcześniej należy wyjaśnić ich historię i znaczenie teologiczne. Ze względów praktycznych wydaje się, że najlepiej rozpocząć je po powrocie dzieci z wakacji, w pierwszych miesiącach roku szkolnego.

34. Warto wykorzystać czas bliższego przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. i czas po uroczystości, na zachęcanie dzieci do włączenia się w sposób bardziej czynny w życie parafii. Szczególnie ważne jest angażowanie dzieci w grupy liturgiczne (ministranci, schole i

bielanki) i parafialne (Dzieci Maryi, Dzieci Boże, Eucharystyczny Ruch Młodych itp). W nich powinny być otoczone życzliwą opieką duszpasterską i katechetyczną. Ich właściwa formacja na tym etapie życia może w przyszłości bowiem owocować dojrzałą aktywnością apostołską w ruchach, stowarzyszeniach i organizacjach katolickich na rzecz parafii.

35. Po pierwszej Komunii św. należy podjąć dalsze działania katechetyczne w parafii zmierzające do pogłębienia życia eucharystycznego dzieci, tak by pod koniec klasy IV zamknąć cykl katechez inicjacyjnych w sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii. Ich zwieńczeniem powinno być przeżycie rocznicy pierwszej Komunii św.

36. Na tym etapie można przeprowadzić w parafii katechezy dla dzieci komunijnych. Ich tematyka została ustalona w *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski.

37. Zaleca się, by dla rodziców tych dzieci zorganizować w parafii spotkania katechetyczne przynajmniej dwa razy w roku.

38. Należy urządzić w parafii rocznicę dnia pierwszej Komunii św., w której powinny uczestniczyć nie tylko rodziny dzieci, ale również wspólnota parafialna.

39. Uroczystą liturgię w kościele, w rocznicę pierwszej Komunii św., należy poprzedzić dniem skupienia połączonym z nabożeństwem pokutnym i spowiedzią.

40. Należy dążyć do tego, by po zakończeniu katechez inicjacji sakramentalnej do Eucharystii i pokuty dzieci brały czynny udział w liturgii i systematycznie korzystały z sakramentów świętych oraz kontynuowały katechizację parafialną, rozpoczynając nowy cykl katechez mistagogicznych, wprowadzających w historię zbawienia i przygotowujących do przyjęcia sakramentu bierzmowania.